

Top10

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Geert Mak: <i>De levens van Jan Six</i> Atlas Contact, 448 blz. € 34,99 (1)	Griet Op de Beeck: <i>Kom hier dat ik u kus</i> Prometheus, 422 blz. € 19,95 (6)	Griet Op de Beeck: <i>Vele hemels boven de zevende</i> Prometheus, 272 blz. € 12,50 (3)	Elena Ferrante: <i>De geniale vriendin</i> Wereldbibliotheek, 335 blz. € 22,99 (9)	J.K. Rowling: <i>Harry Potter and the Cursed Child</i> Little Brown, 330 blz. € 19,95 (2)	Hanya Yanagihara: <i>Een klein leven</i> Nieuw Amsterdam, 752 blz. € 24,99 (5)	Sander Donkers: <i>Hay</i> Lebowski, 256 blz. € 19,99 (-)	J.M. Coetzee: <i>De schooldagen van Jezus</i> Cossee, 314 blz. € 19,95 (4)	Griet Op de Beeck: <i>Gij nu</i> Prometheus, 288 blz. € 19,95 (8)	Lize Spit: <i>Het smelt</i> Das Mag, 478 blz. € 22,95 (10)

GEBASEERD OP DE VERKOOPCIJFERS VAN AFGELOPEN WEEK VAN BOEKHANDELS ATHENAEUM, SCHIMMELPENNINK (AMSTERDAM), DE GROENE WATERMAN (ANTWERPEN), PAAGMAN (DEN HAAG), VERKAAIK (GOUDA),

GODERT WALTER (GRONINGEN), H. DE VRIES (HAARLEM), DE TRIBUNE (MAASTRICHT), DE DRVKKERY (MIDDELBURG), ROELANTS (NIJMEGEN), VAN KEMENADE & HOLLAERS (BREDA) EN VAN GENNEP (ROTTERDAM)

'Soms leer je dingen pas na de feiten'

» **Werd u verrast door wat u zelf over het huwelijk schreef?**
„Dat ben ik altijd, maar in dit geval zeker.“

Geeft u eens een voorbeeld.
„Hoe warm ik over het huwelijk schrijf. Een vriendin van 75 bedankte me ervoor dat ik Julia, de echtgenote in het boek, zo sterk had gemaakt. *That was not the obvious thing to do*, zei ze. De dierbaarste scènes zijn voor mij die van het bedritueel. Julia doet een bepaalde lotion op haar voorhoofd, Jacob doet dit, zij doet weer dat. Ik wilde daar heel geduldig doorheen lopen, met tijd, aandacht en precisie. Het kreeg voor mij haast religieuze trekken; ik wilde de realiteit van de ervaring vastleggen.“

Ik dacht bij het lezen van die scènes alleen maar: wat ben ik blij dat ik niet een van die mensen ben.
„Hoezo?“

Wat u daar beschrijft, hoe ze naast elkaar, maar elk bij hun eigen wasbak bezig zijn met hun avondrituelen, is heel intiem – maar tegelijkertijd zijn ze daar allebei verschrikkelijk alleen.

„Later liggen ze in bed en kunnen ze elkaar niet aanraken, ze hoeven hun hand maar uit te steken. Dat vond ik heel erg droevige passages.“ Foer neemt een slokje koffie. „Vijf jaar geleden had ik gedacht dat zulke dingen niets met literatuur te maken hadden, dat ze *bourgeois* waren, dat ze het verhaal ontoegankelijk zouden maken, of gewoon te huiselijk. Maar in dit boek werd ik er naartoe getrokken. Het voelde authentiek. Niet manipulatief. Ik denk dat ik een enorme weerzin heb opgebouwd tegen *charmingness* in boeken – en in mijn eigen boeken. Ik wilde iets schrijven dat betrouwbaar was, op het niveau waarop mensen werkelijk leven.“

Betekent dat dat u zich minder op de verwachtingen van uw lezers wilde richten.

„Misschien. Veel gebeurt bij mij op het niveau van instincten en intuïties. Ik weet dat dit boek heel anders voelt dan mijn eerdere romans. Ik was geïnteresseerd in ruzies, in dialogen. Ik wilde mezelf wat terugtrekken, de lelijkheid van dingen laten zien.“

Bij uw eerste boeken leek u wel eens te willen roepen: kijk eens hoe slim ik ben, of misschien wel: Papa, kijk eens hoe slim ik ben!
„Zo voelde ik het toen in elk geval niet.“

Hoe voelt het nu?

„Ik was destijds veel meer gegrepen door de exuberantie, de romantiek van het schrijven, de grootsheid ervan.“ Foer pauzeert. „En nu...“ het is niet minder ambitieus, maar ambitieus op een andere manier. Ik wilde het authentiek laten voelen. Ik weet niet precies wat dat betekent, maar dat woord zat in mijn hoofd. Het leven zoals het op de grond wordt geleefd. De an-

dere boeken waren meer losgezongen, *up in the air*. Nu kun je de grond ruiken.“

Is deze roman dan uw Abraham-moment? Het moment waarop iemand zegt: hier ben ik, hier ben ik helemaal?

„Niet meer dan in andere boeken. Het zijn allemaal zelfportretten uit een periode van mijn leven. Ik had dit boek niet eerder kunnen schrijven, maar ook niet later. In alle stadia, ook nu, is het heel persoonlijk. Een boek publiceren betekent erover praten in het openbaar. Niet per se om het te verdedigen, maar om te vertellen over hoe het boek tot stand is gekomen.“

„Als er een *Here I Am*-aspect is, is het voor mezelf. Ik ben niet zo geïnteresseerd in boeken die met een doel, een plan of een boodschap zijn geschreven. Dan kun je alleen je eigen plan uitvoeren, ik laat het liever open. Als je dat doet, zullen er altijd dingen van binnen het boek in komen – en dingen van buiten. Dan ontstaat een mengsel waarvan niet altijd eenvoudig te bepalen is wat dat is. Zelfs niet voor mij.“

Ik begrijp dat dit boek wordt gelezen als de grote echtscheidingsroman van Jonathan Safran Foer

Ergens in de roman wordt, naar aanleiding van de films van Steven Spielberg, gesproken over 'geraakt worden' als de ultieme esthetische en ethische ervaring. Geldt dat ook voor uw eigen werk?

„De Poolse dichter Zbigniew Herbert schreef dat de verbeelding het instrument van de compassie is. Verhalen vertellen, iemand uitnodigen om te delen in wat jij vindt, veroorzaakt compassie. Dat gezegd hebbende, kan gevoel heel makkelijk gemanipuleerd worden. Kijk naar wat er in de bioscoop gebeurt als de strijkers aanzwollen. Het is makkelijk om mensen aan het huilen te maken.“

„Toen ik jonger was, voelde emotie misschien meer als de ultieme gewaarwording. Dat is niet meer zo. Ik denk wel nog steeds dat iemand raken de ultieme esthetische ervaring is, maar dat hoeft niet op emotioneel vlak te zijn. Het kan ook intellectueel zijn: door mensen mee te nemen naar een plaats die anders is dan waar ze van vertrokken. Ik zoek naar een transformatieve ervaring.“

Dat geldt ook voor de personages in het boek. Al blijft er uiteindelijk best veel hetzelfde.

„Dat is de ironie. Aan het slot zegt Jacob dat hij klaar is: *Here I Am*. Maar de vraag is natuurlijk of we hem moeten geloven.“

Op vrijdag 14 oktober wordt Jonathan Safran Foer in Paradiso (Amsterdam) geïnterviewd door Thomas Erdbrink. Voor informatie en kaarten: john-adams.nl of paradiso.nl.

IJssculptuur van bevroren tranen

Hier ben ik

De nieuwe, derde roman van Foer heeft sterke scènes, maar lijdt vooral aan het idee dat dit het tijdperk van te dikke boeken is.

Door onze medewerker **Auke Hulst**

Het jodendom heeft een bijzondere relatie met woorden, aldus de rabbijn die spreekt op de houtje-touwtje-bar mitswa van Sam Bloch, zoon uit het gezin dat centraal staat in Jonathan Safran Foers langverwachte nieuwe roman *Hier ben ik*. 'Als je iets een woord geeft komt het tot leven. „Laat er licht zijn,” zei God, „en er was licht.“ [...] Hetzelfde geldt voor het huwelijk. Je geeft iemand het jawoord en dan wordt het woord vlees. Maar wat houdt het huwelijk nu precies in?’

Op dit punt voelt vader Jacob ‘zijn schedel branden’. Het is dan ook vooral Jacobs strijd met zijn conflicterende identiteiten die de motor is van dit lijvige boek. De tv-scenarist is getrouwd met architecte Julia, een keurig joods koppel in Washington DC, met drie vroegwijze zoons, Sam, Max en Benjy. Kan Jacob tegelijk een goede vader en een goede echtgenoot zijn? Hoe breng je je liberale ideeën in overeenstemming met je joodse achtergrond en de gedragingen van de staat Israël? Kun je een goede zoon zijn, als je eigen vader van het militante slag is? Foer ontleent niet voor niets zijn titel aan de uitspraak van Abraham. Wanneer God Abraham aanroep met het verzoek zijn zoon te offeren, zegt Abraham: ‘Hier ben ik.’ Zoals hij ook zijn angstige zoon zal antwoorden. Maar kun je er werkelijk voor beide zijn?

Dat vraagstuk – kort gezegd: hoe goed te leven? – staat centraal in Foers derde en veruit dikste roman. Hij debuteerde als 25-jarige met het briljante *Alles is verlicht* (2002), waarna relatief snel de bestseller *Extrem luid en ongelooflijk dichtbij* (2005) volgde. *Hier ben ik* nam elf jaar, naar Foers zeggen omdat hij druk was met huwelijk, ouderschap en scheiding. In veel opzichten is het boek *vintage* Foer: een melange van geestig en ernstig, van *word play* (dat zich niet altijd lekker laat vertalen) en filosofie, van het alledaagse en het alles overstijgende. In dit literaire universum be-

staan joodse tradities, bijbelverhalen en verwijzingen naar de klassieken naast moderniteiten als *OtherLife*, een virtuele wereld waarin zoon Sam ‘leeft’. Bovendien zet, net als in eerder werk, een historisch drama de zaken op scherp.

Foer plaatst Jacob bij voortdurende in situaties die de loyaliteit testen – of Jacob juist laten sudderen in zijn zwakte. Op Sams schoolbank wordt een briefje gevonden met racistische taal. Julia acht Sam schuldig. Sam ontkent. Jacob denkt dat Sam de waarheid spreekt, maar Julia eist dat ze één lijn trekken. En ook wanneer een zware aardbeving in Israël de opmaat blijkt voor een oorlog die de joodse natie in haar voortbestaan bedreigt, moet Jacob positie kiezen. Het wankelst is zijn rol als echtgenoot – zeker wanneer Julia een geheime telefoon vindt waarmee Jacob seksuele berichten stuurt naar een collega.

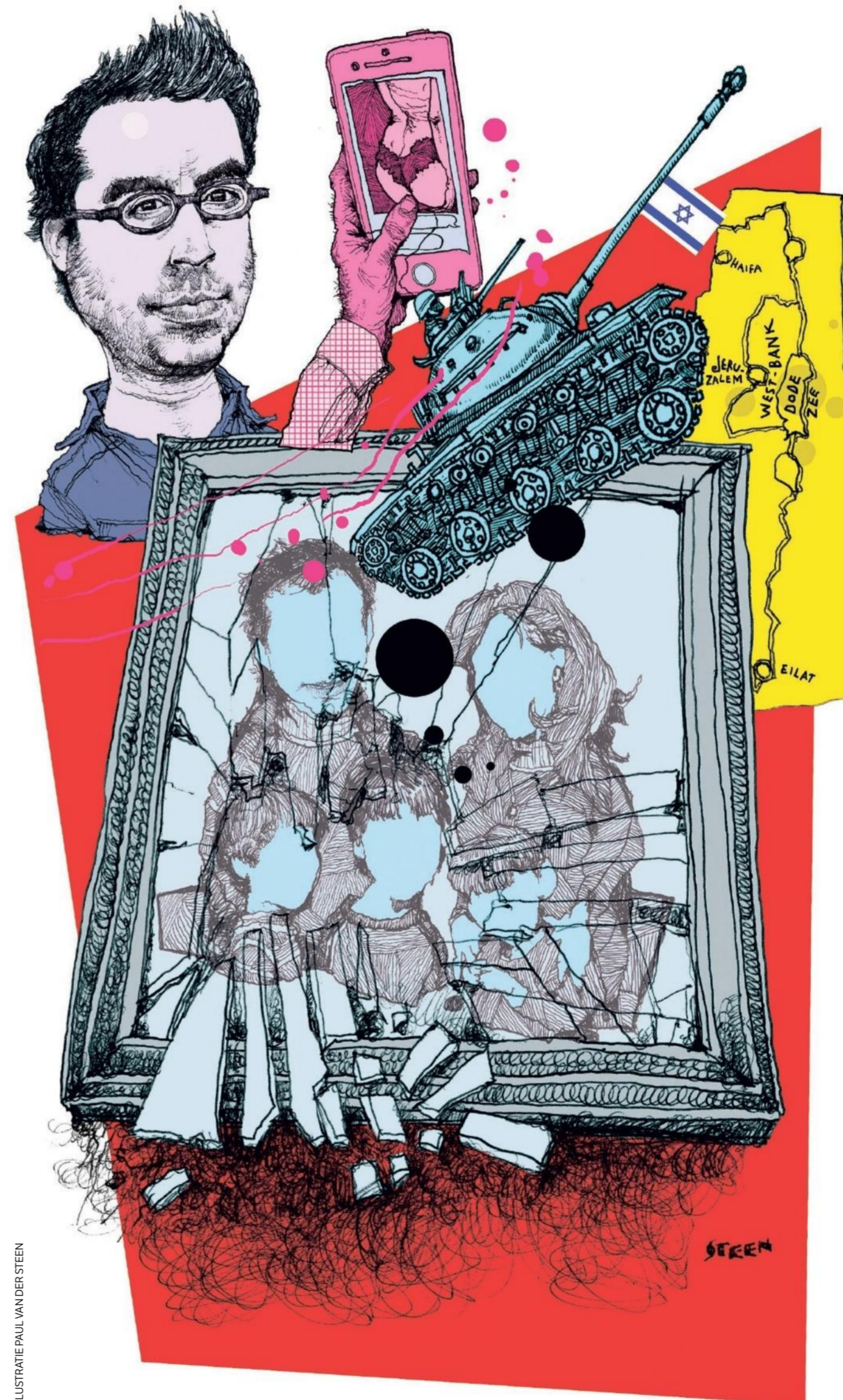
Pijnlijkheid

Vooral de ontakeling van het huwelijk levert sterke scènes op. Heel mooi is bijvoorbeeld de niet-gevoerde dialoog die door Foer toch, in al zijn pijnlijkheid, wordt uitgeschreven. Alleen moet je – als een oude prospector – wel naar zulke scènes zoeken in de berg van het grote teveel. Want dat is het probleem van *Hier ben ik*. Overdaad. Schrijven is schrappen, of beter: kiezen. En zoals Jacob moeite heeft met levenskeuzes, wat het boek stroperig maakt, heeft Foer moeite met schrijfkeuzes.

Foer plaatst Jacob telkens in situaties die de loyaliteit testen – of Jacob juist laten sudderen in zijn zwakte

Steeds voel je: dit is het verhaal van Jacobs dilemma's. Waarom dan zoveel tijd en ruimte gependend aan andere perspectieven? En wat te denken van de wijdlopgheid? Soms lijkt het wel of er voor Amerikaanse auteurs enkel nog toetsenborden zonder *backspace* op de markt worden gebracht. *Hier ben ik* had met strenge redactie gerust tweehonderd pagina's compacter (en sterker) gekund. Dit 'tijdperk der dikke boeken' is vooral het tijdperk van té dikke boeken, waarin ik zo onderhand eerder commerciële dan artistieke keuzes begin te vermoeden. En te driftig googelen.

Foer plamuurt zijn pagina's dicht met

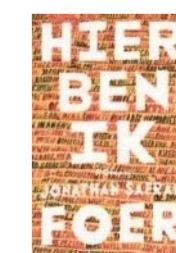
ILLUSTRATIE PAUL VAN DER STEEN

voorbeelden van de ritualisering van het huwelijk of Julia's interieurvoorkeuren: deurknoppen, inbouwspotjes, metselwerk, houtsoorten, schakelaars, panelen. En hebben we werkelijk tweëntwintig regels nodig met cosmetische producten, inclusief merknaam? Een enkele keer werkt zo'n opsomming – denk aan de hilarisch pijnlijke schets van Sams inventie voor masturbatiegedrag – maar zeker zo vaak drijft de blik af naar het einde van de afneer. Foers detailwoede zou kunnen worden aangezien voor precisie, maar laat het omgekeerde van precisie zien. Waarom niet een of twee beelden kiezen die een hele wereld oproepen? Een zin als deze is bijvoorbeeld evocatief genoeg: 'De goocheltruc waarmee Jacob Julia's beha kon uittrekken maakte plaats voor de deprimerend indrukwekkende vaardigheid waarmee hij een kampeerbedje in elkaar kon zetten terwijl hij het naar boven droeg'. Als je zo'n zin omringt met tig vergelijkbare, verliest hij aan kracht.

Psychologie

Het probleem van kwantiteit is bovendien dat er zinnen door de mazen van het net glippen die over de rand van de kitsch kukelen ('Julia bleef staan als een ijssculptuur van bevroren tranen'), of zinnen die zo warrig dan wel abstract zijn dat je afvraagt: ja, maar wat staat hier nu eigenlijk? (Jacob schreef over het ontdekken van zijn telefoon maanden voordat hij een tweede telefoon kocht – de psychologie was zo twee linkerhanden dat het zelfs geen zes dollar kostende minuut bij dokter Silvers waard was terwijl het daar tien-tallen uren over deed.) Daarnaast vallen de uitgesponnen dialogen op, die allemaal in directe rede staan. Zo ondermijnt Foer de impact van zijn materiaal.

'De Bijbel', het zevende en voorlaatste deel – vernoemd naar Jacobs naslagwerk ten behoeve van een geplande tv-serie over zijn gezin – onderstreept dat. Dit deel staat in de eerste persoon, wat tot matigen dwingt, varieert (mondjesmaat) de directe en indirecte rede, en is niet wijdlopg maar priemend. Waardoor er een emotionele lading in het materiaal sluipde die elders is platgedrukt. Voor mij was dit het sterkste deel van de roman en een indicatie van wat het boek had kunnen zijn. Nu is *Hier ben ik* weliswaar een ambitieuze poging wezenlijke thema's uit te diepen, maar tegelijk een topzwaar vehikel op wankele wielen. Zo wekt Foer de indruk van een *boy wonder* die met het verstrijken van de jaren beetje bij beetje zijn lui-ster verliest.

Jonathan Safran Foer: Here I Am.
Farrar, Straus & Giroux, 592 blz.
€ 29,99. Vert. Gerda Baardman en Tjadine Stheman als **Hier ben ik.**
Ambo | Anthos, 640 blz. € 29,99 (geb.), € 24,99 (pbk)
●●●●●